

روش دربارۀ غیبت امام مهدی (علیه السلام)

آیت الله العظمی شیخ محمد رضا جعفری

ترجمه دکتر زهرا اخوان مقدم
عضویت علمی دانشگاه علوم قرآنی تهران

با همکاری
دکتر فیه فیسی نژاد
فرشته سادات طباطبائی قمی

انتشارات نیا

سرشناسه :	جعفری، محمدرضا، ۱۳۱۰ - ۱۳۸۹.
عنوان قراردادی :	الغیبة . فارسی
عنوان و نام پدیدآور :	پژوهشی درباره غیبت امام مهدی (عج) / محمدرضا جعفری؛ ترجمه زهره اخوان مقدم؛
	با همکاری فهیمه فهیمی نژاد، فرشته سادات طباطبایی قمی.
مشخصات نشر :	تهران: موسسه فرهنگی نبأ، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری :	۱۵۶ ص.
شابک :	۹۷۸-۶۰۰-۳۶۴-۰۹۶-۳ : ۱۲۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی :	فیا
موضوع :	محمدين حسن (عج)، امام دوازدهم، ۲۵۵ق -
موضوع :	محمدين حسن (عج)، امام دوازدهم، ۲۵۵ق. - غیبت - احادیث
موضوع :	Muhammad ibn Hasan, Imam XII: Occultation-- Hadiths --
رضوع :	مهدویت
موضوع :	Mahdism :
ترجمه :	اخوان مقدم، زهره، ۱۴۴۰ - مترجم
شناسه :	اروده : فهیمی نژاد، فهیمه، ۱۳۴۷ - مترجم
شناسه :	افزوده : طباطبایی قمی، فرشته سادات، ۱۳۶۹ - مترجم
رده بندی :	نکته: ۱۳۹۷ ۹۰۴۱ ۷۴۶/۴ BP۲۲۴
رده بندی دیویی :	۲۹۱/۴۶۲ شماره کتابشناسی ملی ۵۴۸۵۳۴۷

انتشارات نبأ

پژوهشی درباره غیبت امام مهدی (عج)

آیه الله علامه شیخ محمد رضا جعفری

ترجمه دکتر زهره اخوان مقدم (عضو هیئت علمی دانشگاه علوم قرآنی تهران)

با همکاری دکتر فهیمه فهیمی نژاد، فرشته سادات طباطبایی قمی

حروفچینی: انتشارات نبأ / صفحه آرائی: مفید کامپیوتر ۱۳۸۷۹۹ - ۱۳۹۰

چاپ اول: ۱۳۹۷ / شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه / قیمت: ۱۲۰۰۰۰ ریال

ناشر: انتشارات نبأ / تهران، خیابان شریعتی، بالاتر از خیابان بهار شیراز،

کوچه مقدم، نیش ادیبی، پلاک ۲۶

صندوق پستی: ۳۷۷/۱۵۶۵۵

تلفن: ۷۷۵۰۶۶۰۲ فاکس: ۷۷۵۰۴۶۸۳

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۶۴-۰۹۶-۳

ISBN:978-600-246-096-3

فهرست مطالب

مقدمه متحکم	۷
-------------------	---

۱

طرح موضوع:	۱۵
------------------	----

۱

ارتباط موضوع غیبت، با سند مهدی (عج)	۱۹
---	----

(۱) مقدر بودن موضوع «غیبت» به اراده الهی	۱۹
--	----

عدم اختیار انسان در برخی امور الهی	۲۱
--	----

عدم جواز قیاس و مقایسه، در دین خدا و اعتقادات	۲۲
---	----

لزوم تسلیم در برابر سنت‌های الهی از جمله غیبت امام	۲۵
--	----

تشریع وجود امام مهدی و ظهور او و نسب او به اختیار خداوند	۲۷
--	----

توضیحی در اختلاف تعبیر روایات ناظر بر ظهور امام مهدی (عج)	۲۸
---	----

(۲) اختصاص بحث به اعتقادات شیعیان	۳۰
---	----

متواتر بودن احادیث مربوط به امام مهدی نزد فریقین	۳۳
--	----

علت اختلاف اهل سنت با شیعه در اعتقادات ناظر بر مهدویت	۳۴
---	----

علت استناد بحث به روایات عامه در برخی موارد	۳۶
---	----

۳

غیر قابل تفکیک بودن مسئله «غیبت» ۳۹

مقدمه ۳۹

لزوم خالی نماندن زمین از حجت الهی ۴۰

امامت نکردن حضرت مهدی (عج) حتی یک روز ۴۲

۴

آیات ناظر بر وعده الهی مبنی بر چیرگی دینش بر ۵۱

آیه ۱۰۱: «وَنُفِثَ سَنًا مِّنْ ذُرِّهِمْ إِلَىٰ غِيَاثِ فَتْحِهِمْ» ۵۳

نکته اول در آیه ۳۱: «وَنُفِثَ سَنًا مِّنْ ذُرِّهِمْ إِلَىٰ غِيَاثِ فَتْحِهِمْ» ۵۵

نکته دوم در آیه ۳۳: «وَنُفِثَ سَنًا مِّنْ ذُرِّهِمْ إِلَىٰ غِيَاثِ فَتْحِهِمْ» ۵۷

۱- چرا فقط دین اسلام، مآد آن است؟ ۵۸

۲- کدام نظریه در ابتدای آیات بشر مورد نظر است؟ ۵۹

۳- آخرین عصر حیات بشر به زمانی است؟ ۶۲

۴- طول حکومت جهانی الهی، بعد از ظهور پناه بر است؟ ۶۳

۵- چرا این وعده، فقط به دست حضرت مهدی انبیا می شود؟ ۷۰

۶- چرا انحصار هدایت، فقط به دست یکی از ایشان؟ ۷۲

آیه دوم: سخن خداوند در سوره صف ناظر بر وعده الهی ۷۵

- علت تکرار و نزول دو آیه عیناً مشابه ۷۶

- سخن از جایگاه مشرکان نسبت به وعده الهی ۷۹

آیه سوم: سخن خداوند در سوره فتح ناظر بر وعده الهی ۷۹

نکته اول: شهادت خداوند بر این امر ۸۱

نکته دوم: لزوم توجه به این وعده، حتی برای غیر مسلمانان ۸۵

آیه چهارم: سخن خداوند در سوره مجادله، ناظر بر وعده الهی ۸۶

نکته اول: نوع غلبه، مادی یا معنوی.....	۸۷
نکته دوم: زمان انجام وعده.....	۹۲
آیه پنجم: سخن خداوند در سوره قصص ناظر بر وعده الهی.....	۹۴
نکته اول: مضارع بودن فعل «تُریدُ».....	۹۵
نکته دوم: اختصاص آیه به مؤمنان.....	۹۷
نتیجه: زمان انجام وعده خدا در آیات پنجگانه.....	۹۸

۵

موضوع «درازده نفر بودن امامان».....	۱۰۳
-------------------------------------	-----

حدیث ثقلین و اثبات غیبت.....	۱۱۱
معنای «کتاب الله و سنتی» در نسب.....	۱۱۳
نقد معنای مشهور، در باره حدیث ثقلین.....	۱۱۸

۷

عدم اختیار ما در جدا ساختن ثقلین.....	۱۲۱
تبیین معنای «عدم افتراق» با توجه به روایت «علی مع الحق».....	۱۲۲
- دلالت عدم افتراق در حدیث ثقلین، بر لزوم غیبت امام عصر.....	۱۲۳

۸

احادیث مهدویت در کتب غیر شیعه.....	۱۲۷
- حدیث اول: ناظر بر ظهور امام عصر با ریشه «ب ع ث».....	۱۲۸
۱- توجه به فاعل در حدیث، یعنی «الله» و از سوی خدا بودن.....	۱۳۰

- ۲- توجه به فعل در حدیث، یعنی معنای «يَبْعَثُ» ۱۳۱
- ۳- شبهه عمومیت «از سوی خدا بودن» برای خلفا، و پاسخ آن ۱۳۳
- حدیث دوم: ناظر بر ظهور امام عصر (عج)، با ریشه «اصلاح» ۱۳۷
- توجه به فاعل در حدیث «الْمَهْدِيُّ مِنَّا»، یعنی خودِ الله ۱۳۸
- توجه به فعل در حدیث «الْمَهْدِيُّ مِنَّا»، یعنی «يَصْلِحُهُ» ۱۳۸
- حدیث سوم: ناظر بر ۱۲ نفر بودن ائمه، و دلالت آن بر امام عصر ۱۴۰
- ۱- معرفی ۱۲ خلیفه پیامبر ﷺ از قول بزرگان اهل سنت ۱۴۱
- ۲- ائمه سال‌های عمده شمارش ۱۲ خلیفه در منابع عامه ۱۴۱
- دلالت حدیث ۱۲ جانشین، بر امام عصر (عج) ۱۴۷
- ۲- نتیجه‌گیری ۱۵۰
- کتابنامه ۱۵۱

بسمه تعالی

مقدمه مترجم

در دوران غیبت کبرای حضرت اعلیٰ عصر (عج) که مردم از ظهور آن امام محترم بستند و زمان حیرانی را که پر از فراز و نشیب است سپری می نمایند؛ بر علمای شیعه به عنوان مرزداران حریم اعتقادات دینی و مروج جانمایه تفکر شیعی است که با تألیف و تدوین کتاب و برگزاری جلسات علمی و پرورش شاگردان توانمند و... انجام وظیفه نمایند.

مرحوم علامه آیت الله محمد رضا جعفری از جمله آن دلاوران عرصه خدمتگزاری آستان مقدس دین و

ولایت بود که با اخلاص و جامعیت بی بدیلش در کسوت پژوهشگر تاریخ، عقاید، کلام اسلامی و... سراسر عمر پر بار خود را به تکفل علمی و معنوی ایتام آل محمد علیهم السلام پرداخت.

از گذشته‌های دور، از برخی گویندگان مذهبی شنیدیم می‌شد که: «غیبت امام عصر به سبب وجود گناهان ماست» و بدیهی بود که در اذهان جامعه اسلامی این گونه سوالات مطرح گردد: «اولاً چطور گناه این همه کافر و مخالف امام زمان مانع ظهور نیست و فقط گناه همین اقلیت شیعه، که معتقد به وجود و ظهور امام زمان هستند مانع ظهور ایشان است؟؟!!» و ثانیاً اگر قرار بود به سبب ظلم و گناه، امامی غائب شود حتماً این اتفاق باید بعد از فاجعه دهشتناک و غم‌انگیز کربلا رخ می‌داد، نه در طعم و گناه و قاحت و جنایتی بالاتر از آن، بر اهل بیت پیامبر متصور نیست. نیز بحق بود اگر از خود می‌پرسیدند: زمانی که آیه «اولوا الامر» نازل شد و جابر بن عبدالله انصاری و دیگران از پیامبر چیستی و کیستی اولوا الامر را پرسیدند، هنوز ظلمی اتفاق نیفتاده بود؛ ولی همان موقع، پیامبر عزیز از

غیبت جانشین دوازدهم خود سخن گفتند. گویی این تقدیری است ابتدائی و اولیه.

البته نمی توان منکر این شد که ممکن است به سبب برخی اعمال خوب یا بد بندگان، این غیبت، کمتر یا بیشتر شود، ولی آیا اصل وجود غیبت را نباید تقدیر الهی دانست؟

در این باب باید مرتضی همین مطلب دیده می شود که باید به آن پرداخت.

آنچه تقدیم می گردد، ترجمه و تحقیق و تنظیم متنی از یک سخنرانی به زبان عربی به صورت نوشتار عربی است، از عالمی والامقام و دانشمند فاضل بی نظیر، که بحث را به زیبایی و مستدل تبیین کرده اند؛ ولی بسیار موجز. البته پر نکته. لذا در مرحله اول به ترجمه آن پرداخته شد و سپس تنظیم و تدوین شد.

مبنای ترجمه و سخنرانی مرحوم علامه آیت الله جعفری است که در مرکز الأبحاث العقائدية در حضور فضلاء حوزه علمیه حوزه علمیه قم به زبان عربی ایراد شد، و متن آن در زمان حیات ایشان منتشر شد، البته همزمان، متن کتبی و نسخه صوتی آن در سایت اینترنتی

مرکز قرار گرفت که قابل دسترسی همگان است.

توجه خوانندگان محترم را قبل از مطالعه کتاب، به موارد زیر جلب می‌کنیم.

۱- چنانچه ذکر شد این کتاب در حقیقت یک سخنرانی بوده و از آنجا که مخاطبان، اهل علم بوده‌اند گاه جملات، کاملاً علمی و مجمل گفته شده، و مترجم بدون اضافه کردن کلمه‌ای بر اصل مفهوم و محتوا، جملات را تبیین کرده است.

۲- بنیهی است که سخنرانی، تیتروهای فرعی و شماره‌گذاری ندارد. متن سخنرانی پرمحتوا و ثقیل بود و چون مطالب، به طور پیوسته گفته شده، گاه فهم آن دشوار می‌نمود. لذا مترجم همان مطالب ایشان را دسته‌بندی کرده، و از متن بحث، عناوین فرعی را استخراج نموده است.

۳- علامه آیت الله جعفری خود فرموده‌اند که برای ادعای خویش سه دلیل می‌آورند. در متن کتاب، سه دلیل مجزا شده بود؛ اما وقتی با دقت متن مطالعه شد، مشخص گردید که استدلال‌ها در حقیقت پنج عدد هستند. لذا عناوین را در پنج بخش می‌بینید.

۴- مرحوم علامه آیت الله جعفری سخنانی را با مطالبی شروع کرده اند که می توان نام «مبانی تحقیق» را بر آن گذاشت. لذا نگارنده این سطور، برای خوشخوان تر شدن متن، آنها را با عناوین جداگانه مجزا نموده است. با این ناکید که در اصل محتوا، هیچ تغییری حاصل نشده است.

۵- مرحوم علامه آیت الله جعفری برای اثبات وعده های الهی ابتدا به سه آیه اشاره می فرمایند که تقریباً مشابه هستند. اما در ادامه بحث از آیه سوم، دو آیه دیگر هم مطرح می کنند. لذا بهتر دیده شد که این دو آیه هم به لیست آیات اضافه شوند چون مشتمل بر نکات مهمی هستند. بر این اساس، پنج آیه مورد بحث قرار گرفته است.

۶- مرحوم علامه آیت الله جعفری نکات مربوط به هر آیه را مجزا فرموده و پی در پی آورده اند. مترجم برای استفاده بیشتر و بهتر خوانندگان، هر نکته را با عنوان مربوطه، جداگانه آورده و نکاتی را در پاورقی بدان افزوده است.

۷- تا حد امکان، سخنان مترجم، راقم این سطور، در

پاورقی آمده؛ ولی در توضیحات، گاه نیم جمله یا یک جمله بطور مزجی در عبارات اصلی، وارد شده‌اند که جدا کردن آنها امکان پذیر نیست ولی هیچگونه تغییری در اصل مراد و فحوای کلام، ایجاد نکرده‌اند. بلکه فقط متن را روان تر و شیوا و قابل فهم ساخته‌اند.

۸- تأکید می شود که متن اصلی حتی ترجمه فارسی آن برای غالب افراد قابل فهم نبود زیرا مرحوم علامه آیت الله جعفری که به حدیث یا آیه‌ای استناد می کنند، که بدون اشراف دامل به آیات، و مباحث تفسیری و کلامی، بعید است مقصود ایشان را دریافت. به علاوه چنانچه در بحث‌های حوزوی مطرح است، ایشان بارها «دفع دخل مقدر» نموده‌اند. به همین دلیل مترجم سؤال را استخراج نموده و جواب را ذیل آن مطرح کرده است.

۹- در بحث روایات نیز همین اتفاق افتاده است زیرا ایشان به صورت متداخل، از چندین روایت صحبت فرموده‌اند. نگارنده این سطور، به لحاظ اهمیت بحث، احادیث را با عناوین جداگانه در معرض دید خوانندگان قرار داده است.

مترجم تلاش فراوانی در برگردان و تنظیم این متن

نموده و امید دارد که اولاً ران ملخی محضر سلیمان زمان حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف برده باشد؛ ثانیاً از مصادیق این حدیث شریف باشد که پیامبر فرمود: صدقه‌ای به اندازه نشر علم وجود ندارد؛ و ثالثاً خدمتی به حضرت علم و عالمان، خصوصاً علامه آیت الله جعفری رحمه الله نمود، شد.

بسیار جای خوشحالی است و باید از این بابت خدای را شاکر بود که در آخرین سالهای حیات علامه آیت الله شیخ محمدرضا جعفری بر اساس کتابخانه و یادداشتهای نفیس و گنجینه صوتی در اختیار ایشان، نیاز فرهنگ جعفری در قم تأسیس و از آن زمان جهت تدوین و نشر مکتوب آثار استاد فقید گامهای بلندی برداشت. هرچند نسبت حجم گسترده میراث فرهنگی و علمی پادشاه مانده از آن بزرگ بیشتر نیاز است و بر شاگردان و بستن استاد در اقصی نقاط کشور و خارج از کشور که از محضرش بهره می‌بردند است که با عمل به آیه «وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى»؛ با همکاری و هماهنگی و همداستی در جهت احیای این مواریث گرانسنگ و ارائه این توفیقات علمی بکوشند.

در این جا بر خود لازم می دانم که از جناب آقای
محمد حسین شهری مدیر محترم مؤسسه فرهنگی نبأ
که با دلسوزی و پشتکار و اخلاص در احیاء علوم و معارف
اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام تلاش می نمایند، قدردانی
و تشکر نموده برای ایشان سلامت و توفیق روزافزون
درخواست می نمایم.

تقاضای از خوانندگان محترم این است که ضمن
دعاگوئی که ناهم را که به سبب بضاعت مزجاة علمی
است، ببخشایند

زهره اخوان مقدم

آبان ماه ۱۳۹۷